

mgr lic. Daria Michałowska

Wpływ zaburzeń seksualnych na możliwość zawarcia małżeństwa kanonicznego

Streszczenie pracy doktorskiej

„Bóg widział, że wszystko co uczynił było dobre” - w nauczaniu Kościoła Katolickiego, stworzenie świata przez Boga jest uważane za akt doskonały. Świat został ukształtowany bez wewnętrznych sprzeczności i chaosu, jako harmonijna całość odzwierciedlająca boską doskonałość. Człowiek, wybierając grzech, zaburzył boski porządek. Grzech wprowadził nieład, który jest obserwowany w wielu aspektach życia ludzkiego do dziś. Obecnie, Kościół uświęcony poprzez mękę, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa, nieustannie odwołuje się do pierwotnej pełni i porządku ustanowionego przez Boga. Ta perspektywa prowadzi Kościół do komplementarnego rozumienia zjawisk występujących we współczesnym świecie, niejednokrotnie w kontraście do relatywnej interpretacji rzeczywistości odbieranej przez pryzmat zaspokajania pierwotnych instynktów. Przykładem odmiennego postrzegania rzeczywistości jest podejście do seksualności człowieka. Kościół w obliczu złożoności wyzwań związanych z prawnymi, duchowymi i moralnymi aspektami seksualności człowieka, stale pozostaje w postawie troski wynikającej bezpośrednio z naczelnej zasady prawa kanonicznego jaką jest *salus animarum superma lex* (kan. 1752 KPK'83).

W rozdziale pierwszym omówiony został rozwój seksualności człowieka od okresu prenatalnego aż po późną dorosłość, uwzględniając zarówno aspekty biologiczne, psychospołeczne, duchowe i religijne. Seksualność jest przedstawiona jako integralna część życia człowieka, a rozwój psychoseksualny jako proces dynamiczny w którym istotną rolę pełnią rodzice. Ponadto, omówiono także teorie rozwoju psychoseksualnego zaproponowane przez Z. Freuda, O. Kernberga i E. Eriksona. Celem pierwszego rozdziału było ukazanie specyficznych i skomplikowanych mechanizmów rozwoju psychoseksualnego człowieka oraz źródeł potencjalnych nieprawidłowości w tej sferze. Szersze zrozumienie sposobu funkcjonowania jednostek pozwala na trafniejszą ocenę ich zdolności do zbudowania wspólnoty małżeńskiej. Rozwój psychoseksualny prowadzi do dojrzałości w podejmowaniu świadomych i odpowiedzialnych decyzji oraz zbudowania własnej autonomii. Prawidłowe przejście poszczególnych etapów życia uzdalnia do stworzenia w przyszłości wspólnoty całego życia, podjęcia pożycia małżeńskiego na sposób ludzki, zrodzenia i wychowania potomstwa oraz realizacji dobra małżonków.

W drugim rozdziale poruszono następujące zagadnienia: małżeństwo kanoniczne w ujęciu prawnym i teologicznym, przygotowanie do zawarcia małżeństwa kanonicznego, przyczyny nieważności małżeństwa związane z seksualnością człowieka oraz dyspensa od małżeństwa zawartego a niedopełnionego. Małżeństwo to przymierze między mężczyzną a kobietą, które zakłada utworzenie niepodzielnej wspólnoty życia z natury skierowanej na dobro małżonków oraz na zrodzenie i wychowywanie potomstwa. Ważnym aspektem jest fakt, że każde małżeństwo zawarte między ochrzczonymi jest wyniesione przez Jezusa Chrystusa do rangi sakramentu, co podkreśla jego duchowy i transcendentalny charakter w doktrynie Kościoła (kan. 1055 § 2 KPK'83). Podstawą prawną zawarcia małżeństwa jest konsens małżeński - małżeństwo tworzy zgoda stron między osobami prawnie do tego zdolnymi, wyrażona zgodnie z prawem, której nie może uzupełnić żadna ludzka władza. Zgoda ta musi być wyrażona w sposób wolny i świadomy oraz zgodnie z przepisami prawa. Akt ten jest również określany jako *foedus*, co oznacza przymierze lub umowę. Konsens małżeński powinien być wspierany rzeczywistym wewnętrznym przekonaniem stron, a nie tylko formalnymi symbolami i słowami. W doktrynie prawa kanonicznego zdolność do wyrażenia zgody małżeńskiej zakłada dostateczne używanie rozumu (*sufficiens rationis usus*). W odniesieniu do małżeństwa kanonicznego wskazano na jego wartość i znaczenie we współczesnym świecie. Omówiono etapy przygotowania do zawarcia małżeństwa kanonicznego (dalsze, bliższe i bezpośrednie), a także wskazano na sposoby weryfikacji zdolności nupturientów do ważnego wyrażenia konsensu małżeńskiego i podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich. Podkreślono znaczenie wyrażenia ważnej zgody małżeńskiej (*matrimonium in statu fieri*) oraz dopełnienia małżeństwa (*matrimonium in facto esse*). W ramach przyczyn nieważności małżeństwa związanych z seksualnością człowieka uwzględniono przeszkodę niemocy płciowej, brak wystarczającego używania rozumu, poważny brak rozeznania oceniającego co do praw i obowiązków wzajemnie przyjmowanych i przekazywanych, niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków natury psychicznej, błąd co do przymiotów małżeństwa – jedności, nierozzerwalności i sakramentalności determinujący wolę, symulację całkowitą, symulację częściową, błąd co do osoby i przymiotu osoby, podstępne wprowadzenie w błąd oraz przymus i bojaźń. W odniesieniu do dyspensy od małżeństwa zawartego a niedopełnionego podkreślono znaczenie aktu płciowego pomiędzy małżonkami, bowiem dopełnienie małżeństwa nadaje mu pełnię i najwyższy stopień nierozzerwalności.

W rozdziale trzecim wyszczególniono i opisano zaburzenia na tle seksualnym sklasyfikowane w ICD-11. Następnie dokonano prawno-kanonicznej analizy. Wyszczególniono następujące

kategorie związane z seksualnością: stany związane ze zdrowiem seksualnym, zaburzenia parafiliczne oraz zaburzenia związane z kompulsywnymi zachowaniami seksualnymi. Spośród stanów związanych ze zdrowiem seksualnym omówiono: obniżenie pożądania seksualnego, zaburzenie podniecenia seksualnego u kobiet, zaburzenie erekcji u mężczyzn, anorgazmię, wytrysk przedwczesny, wytrysk opóźniony, zaburzenia związane z bólem, dyspareunię, czynniki etiologiczne dysfunkcji seksualnych i zaburzeń związanych z bólem podczas aktywności seksualnej oraz niezgodność płciową. Spośród zaburzeń parafilicznych wskazano zaburzenie ekshibicjonistyczne, wojerystyczne, pedofilne, związane z sadyzmem z użyciem przymusy, frotteurystyczne. W rozdziale podniesiono także zagadnienie związane z homoseksualizmem i biseksualizmem oraz uzależnieniem od pornografii.

Dokonana analiza przepisów prawa, dokumentów oraz literatury z zakresu prawa kanonicznego, psychologii i medycyny potwierdziła tezę podaną we wstępie tj. zaburzenia seksualne, obecne w momencie wyrażania zgody małżeńskiej, mogą mieć istotny wpływ na możliwość zawarcia małżeństwa kanonicznego oraz jeżeli małżeństwo zostało już zawarte, mogą stanowić podstawę do stwierdzenia jego nieważności, ponieważ wpływają na zdolność do realizacji istotnych obowiązków małżeńskich oraz na pełne zrozumienie i akceptację natury małżeństwa.

mgr lic. Daria Michałowska

The impact of sexual disorders on the possibility of contracting a canonical marriage

Summary of the doctoral dissertation

“God saw everything that he had made, and behold it was very good” – in the teachings of the Catholic Church, the creation of the world by God is considered a perfect act. The world was formed without internal contradictions and chaos, as a harmonious whole reflecting divine perfection. Man, by choosing sin, disrupted the divine order. Sin introduced disorder, which is observed in many aspects of human life to this day. Currently, the Church, sanctified through the passion, death, and resurrection of Christ, continually refers to the original fullness and order established by God. This perspective leads the Church to a complementary understanding of phenomena occurring in the modern world, often in contrast to the relative interpretation of reality perceived through the prism of satisfying primal instincts. An example of differing perceptions of reality is the approach to human sexuality. In the face of the complexity of challenges related to the legal, spiritual, and moral aspects of human sexuality, the Church remains in a stance of care directly stemming from the supreme principle of canon law, which is *salus animarum suprema lex* (can. 1752 CIC’83).

In the first chapter, the development of human sexuality from the prenatal period to late adulthood is discussed, considering biological, psychosocial, spiritual, and religious aspects. Sexuality is presented as an integral part of human life, and psychosexual development as a dynamic process in which parents play a crucial role. Additionally, theories of psychosexual development proposed by Z. Freud, O. Kernberg, and E. Erikson are also discussed. The aim of the first chapter was to showcase the specific and complex mechanisms of human psychosexual development and the sources of potential abnormalities in this area. A broader understanding of individual functioning allows for a more accurate assessment of their ability to build a marital community. Psychosexual development leads to maturity in making conscious and responsible decisions and building one's own autonomy. Proper passage through individual life stages enables the future creation of a lifelong community, human marital relations, the birth and upbringing of offspring, and the realization of the spouses' good.

In the second chapter, the following issues are addressed: canonical marriage in legal and theological terms, preparation for entering canonical marriage, causes of marriage nullity

related to human sexuality, and dispensation from a ratified but non-consummated marriage. Marriage is a covenant between a man and a woman that presumes the creation of an indivisible community of life, inherently directed towards the good of the spouses and the procreation and upbringing of offspring. An important aspect is the fact that every marriage between baptized persons is elevated by Jesus Christ to the rank of a sacrament, emphasizing its spiritual and transcendental character in Church doctrine (can. 1055 § 2 CIC'83). The legal basis for entering marriage is matrimonial consent – marriage is created by the consent of the parties who are legally capable of doing so, expressed in accordance with the law, which no human authority can supply. This consent must be expressed freely and consciously and in accordance with the law. This act is also referred to as *foedus*, meaning covenant or agreement. Matrimonial consent should be supported by the actual internal conviction of the parties, not just formal symbols and words. In the doctrine of canon law, the capacity to express matrimonial consent assumes sufficient use of reason (*sufficiens rationis usus*). Regarding canonical marriage, its value and significance in the modern world are highlighted. The stages of preparation for entering into canonical marriage (remote, proximate, and immediate) are discussed, as well as the ways to verify the nupturients' capacity to validly express matrimonial consent and undertake essential marital obligations. The importance of expressing valid matrimonial consent (*matrimonium in statu fieri*) and the consummation of marriage (*matrimonium in facto esse*) is emphasized. Among the causes of marriage nullity related to human sexuality, impotence, lack of sufficient use of reason, a grave lack of discretion of judgment concerning the essential matrimonial rights and obligations to be mutually given and accepted, inability to assume the essential obligations of marriage due to causes of a psychic nature, error concerning the unity, indissolubility, and sacramentality of marriage determining the will, total or partial simulation, error concerning the person or a quality of the person, deceit, and force and fear are considered. Regarding the dispensation from a ratified but non-consummated marriage, the importance of the sexual act between spouses is emphasized, as consummation grants marriage its fullness and the highest degree of indissolubility.

The third chapter specifies and describes sexual disorders classified in ICD-11. Then, a canonical-legal analysis is conducted. The following categories related to sexuality are specified: conditions related to sexual health, paraphilic disorders, and disorders related to compulsive sexual behavior. Among conditions related to sexual health, the following are discussed: reduced sexual desire, female sexual arousal disorder, male erectile disorder, anorgasmia, premature ejaculation, delayed ejaculation, pain disorders, dyspareunia, etiological

factors of sexual dysfunctions and pain disorders during sexual activity, and gender incongruence. Among paraphilic disorders, exhibitionistic, voyeuristic, pedophilic disorders, those related to coercive sadism, and frotteuristic disorders are indicated. The chapter also addresses the issue of homosexuality and bisexuality and pornography addiction.

The analysis of legal regulations, documents, and literature in the fields of canon law, psychology, and medicine confirmed the thesis stated in the introduction, namely that sexual disorders present at the time of expressing matrimonial consent can significantly affect the ability to enter into a canonical marriage and, if the marriage has already been entered into, can constitute grounds for declaring it null and void, as they affect the ability to fulfill essential marital obligations and fully understand and accept the nature of marriage.